

Існують три провідні напрямки використання ІКТ в навчальній діяльності студентів фізичної культури і спорту. Так, до першого напрямку відносять графічні й текстові редактори та роботу в соціальній мережі; до другого – комп'ютерне конструювання, макетування, анімацію, створення музики; до третього – використання комп'ютера для вивчення циклу дисциплін професійно-практичної підготовки [2, с. 23].

Студент закладу вищої освіти фізичної культури і спорту повинен не лише вміти грамотно використовувати ІКТ, а й ставши фахівцем ефективно застосовувати інформаційні технології як в майбутній професійній діяльності, так і в самоосвіті [1, с. 92].

Проблема застосування ІКТ у фаховій підготовці майбутнього фахівця з фізичної культури залишається важливою, оскільки від наявності високого рівня інформаційного забезпечення освітнього процесу у закладі вищої освіти залежить рівень підготовки студента та його конкурентоспроможність на ринку праці [2, с. 22].

Дослідивши проблему ролі інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в Україні автор дійшов висновку, що вона є однією з провідних, тому й вимагає наявності високого рівня інформаційного забезпечення навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Єрмаков С. Стан та перспективи розвитку наукового інформаційного простору у вищих навчальних закладах фізичної культури. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2006. № 3. С. 89–93.
2. Кропивницька Т. Особливості інформаційного забезпечення сфери спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2009. № 2. – С. 20–23.

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БАГАТОПРОФІЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мосякова Ірина Юліївна
Центр творчості дітей та юнацтва «Шевченківець»
Україна

Позашкільна освіта в Україні здобувається в закладах різних типів і профілів за «11 основними напрямками та понад 400 профілями творчих об'єднань дітей та учнівської молоді» [12, с. 62] у науково-технічній, художньо-естетичній, еколого-натуралістичній, спортивно-технічній, фізкультурно-спортивній, туристично-краєзнавчій, реабілітаційній, військово-патріотичній, соціально-педагогічній, природничо-науковій сферах та інших видах діяльності.

Діяльність закладів позашкільної освіти з 90-х років, як і в радянські часи, була і в центрі уваги практиків і науковців, які вивчали систему позашкільної

освіти та різні напрями їх діяльності. Однак, слід відзначити, що нині незначна кількість досліджень присвячена проблемам їх функціонування та інноваційного розвитку, теоретико-методологічним і організаційно-педагогічним засадам та умовам їх функціонування в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та наукових шкіл менеджменту, практичним розробкам оцінювання ефективності дослідно-експериментальної діяльності педагогічних працівників, включаючи всеукраїнський рівень, управлінської діяльності та управління закладом позашкільної освіти [2, 3, 4, 5, 7, 10, 11].

Стратегічною ланкою механізму управління є його кадрове забезпечення, причому персонал тут виступає одночасно і як об'єкт, і як суб'єкт управління [8]. Ефективна система кадрового забезпечення покликана створювати умови для мотивації, більш високої продуктивності праці і задоволеності роботою. Вона, також, дозволяє керівнику отримати необхідну інформацію про працівників (кваліфікаційна, статевовікова, національна структура, тощо) з метою підвищення продуктивності їх праці.

У кожній освітній установі ефективна система кадрового забезпечення покликана створювати умови для мотивації, більш високої продуктивності праці і задоволеності роботою, професійної самореалізації. Вона, також, дозволяє керівнику отримати необхідну інформацію про працівників (кваліфікаційна, статевовікова, національна структура, тощо) з метою підвищення продуктивності їх праці.

Керівнику закладу позашкільної освіти (надалі ЗПО) необхідно враховувати, що організаційна структура і склад кадрів чинять вплив на ефективність всього освітнього процесу. Тому, актуальним для керівників, сьогодні, стає питання планування, формування та обліку складу і структури кадрів закладу позашкільної освіти. Це дозволить їм визначити можливості кадрового складу і ефективно використовувати його [6].

До суб'єктів/об'єктів управління ЗПО належить також кадрове забезпечення педагогами, методистами, завідувачами відділами, художніми керівниками, педагогами-організаторами з урахуванням їхньої професійної кваліфікації та творчого потенціалу.

Безперечно, головна роль у забезпеченні якісної позашкільної освіти в Україні належить педагогічним працівникам цих закладів. Їхній професіоналізм, компетентність, уміння відшукувати і допомагати розвиватися талантам, залучати дітей до духовних, моральних і культурних цінностей, діяти творчо і креативно мають велике загальнокультурне і соціальне значення.

Основну роботу в закладах позашкільної освіти України мають майже 22,8 тис. педагогічних працівників, 76 % із них – жінки, крім того, майже 14,6 тис. педагогічних працівників працюють за сумісництвом. Аналіз вікового складу педагогічних працівників засвідчує, що серед педагогів закладів позашкільної освіти у 2016 році в цих закладах працюють педагогічні працівники у віці до 30 років – 23,3 %, від 31 до 40 років – 21,9 %, від 41 до 50 років – 24,7 %, від 51 до 55 років – 11,2 %, понад 55 років – 18,9 %. Залишається актуальним питання здобуття вищої освіти педагогічними

працівниками закладів позашкільної освіти, незважаючи на те, що за останні роки частка педагогів-позашкільників, які мають повну вищу освіту, за матеріалами ДІНЗ до Колегії Міністерства освіти і науки України, зроста майже до 74 % [9].

Визначення якості кадрового складу колективу ЗПО, який залучений до організації та здійснення позашкільної освіти, здійснено на основі вивчення, аналізу, систематизації та узагальнення таких чинників, як атестація, стабільність, досвідченість. Саме за результатами атестації визначається кваліфікаційна категорія педагогічних працівників закладу позашкільної освіти, наявність педагогічного, вченого звання і наукового ступеня. Під стабільністю кадрів розуміємо, що управління різними видами діяльності вихованців здійснюють переважно одні й ті самі педагоги, що значно спрощує процес взаємодії, контролю, аналізу результатів і методичного супроводу. Досвідченість, як показник указує на наявність багаторічного досвіду. Відповідно до виокремлених у цьому дослідженні чинників наведемо результати аналізу якості кадрового складу колективу закладу позашкільної освіти.

Основними шляхами управління розвитком професійної діяльності, професійної компетентності та творчого потенціалу кадрів у ЗПО є постійний аналіз кількісного та якісного складу педагогічного колективу, діагностування особистісно-професійних якостей і контроль результатів їхньої діяльності, якісний аналіз результативності діяльності ЗПО загалом, а також створення належних умов (від комфортних умов праці до стажування за кордоном) для професійно-фахового зростання колективу й організаційної культури закладу.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про позашкільну освіту» учасниками освітнього процесу в ЗПО є: вихованці (учні), слухачі; директор, заступники директора закладу позашкільної освіти; педагогічні працівники, психологи, соціальні педагоги, бібліотекарі, спеціалісти, які залучені до освітнього процесу; батьки або особи, які їх замінюють; представники підприємств, установ, організацій, які беруть участь у здійсненні освітнього процесу. Згідно з пунктом 1 стаття 21 Закону України «Про позашкільну освіту» педагогічним працівником ЗПО повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну або іншу фахову освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність і якість своєї роботи, фізичний і психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в закладах позашкільної освіти. Педагогічним працівником закладах позашкільної освіти може бути також народний умілець із високими моральними якостями за умови забезпечення належної результативності освітнього процесу.

Наприклад, кадрову забезпеченість Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець» м. Києва (надалі ЦТ «Шевченківець») здійснено в межах штатного розпису, згідно з навчальним робочим планом, спеціалізацією та режимом роботи. Освітній процес забезпечують 117 працівників станом на початок 2016/2017 н. р. Розстановка кадрів здійснюється адміністрацією ЦТ (директор, заступники директора) відповідно до фахової спеціалізації

педагогічних працівників та їхньої функційно-посадової компетенції. Центр творчості укомплектований педкадрами на 100 %.

Дані про освітній і освітньо-кваліфікаційні рівні директора, заступників директора, методистів, завідувачів відділами, педагогів-організаторів і педагогічних працівників ЦТ «Шевченківець» відповідно до статті 30 «Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні» чинного Закону України «Про освіту» знайшли відображення на рис. 1.

Аналіз освітнього рівня педагогічного колективу ЦТ «Шевченківець» упродовж 2009–2018 років дозволяє зробити висновки про наявність переважно високого освітнього рівня в майже 80 % працівників у середньому з незначним коливаннями протягом 5 років: 72,8 % (2009/2010 н. р.), 73,8 % (2010/2011 н. р.), 71,9 % (2011/2012 н. р.), 72,3 % (2012/2013 н. р.), 71,1 % (2013/2014 н. р.), 72,7 % (2014/2015 н. р.), 72,6 % (2015/2016 н. р.), 70,7 % (2016/2017 н. р.) і 78,9 % (2017/2018 н. р.) мають повну вищу освіту, базова вища освіта є характерною для 6,2 % (2009/2010 н. р.), 4,6 % (2010/2011 н. р.), 5,9 % (2011/2012 н. р.), 5,1 % (2012/2013 н. р.), 9,4 % (2013/2014 н. р.), 10,7 % (2014/2015 н. р.), 8,8 % (2015/2016 н. р.), 14,1 % (2016/2017 н. р.) і 11,7 % (2017/2018 н. р.) респондентів відповідно. Відсоток педагогічних працівників, які мають повну вищу освіту з 2009/2010 по 2017/2018 н. р. коливається в межах 6,1 %, тоді як працівників із базовою вищою освітою збільшилося на 8,2 % упродовж цих років.

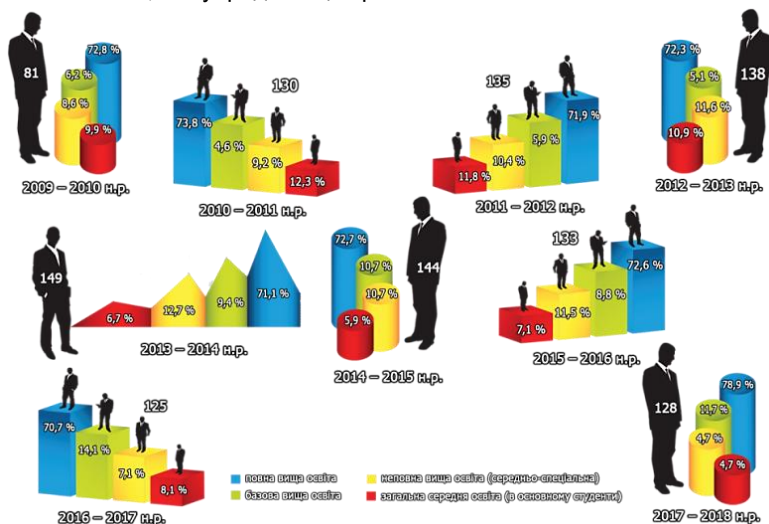

Рис. 1. Дані про освітній та освітньо-кваліфікаційний рівень кадрів ЦТ «Шевченківець» станом на 01 січня 2018 р.

Плинність складу основних педагогічних працівників із 2011 до 2018 року зменшилася на 8,0 % і характеризує тенденційну стабільність у ЦТ «Шевченківець».

До колективу працівників ЗПО входять: адміністрація (директор, заступник директора, методисти, завідувачі відділами, художні керівники); педагогічний персонал (педагоги-організатори, культурні організатори, аккомпаніатори, керівники гуртків); адміністративно-допоміжний персонал (заступник директора з господарчої частини, секретар, діловод, інженер з охорони праці); обслуговуючий персонал (робітники з обслуговування, прибиральниці, сторожі, електрик, двірник).

Вивчення, аналіз і моніторинг результативності діяльності педагогічних працівників, їхніх професійних якостей, рівня методичної культури здійснюється у процесі проведення атестації, а також узагальнення і вивчення педагогічного досвіду. Результати аналізу діяльності закладів позашкільної освіти свідчить, що їх адміністрації приділяють значну увагу проведенню атестації педагогічних працівників, яка проводиться відповідно до Законів України «Про освіту» (ст. 54), «Про позашкільну освіту» (ст. 10) і «Типового положення про атестацію педагогічних працівників», затвердженого наказом МОН України від 06.10.2010 р. № 930. Атестаційний період – це надзвичайно важливий етап діяльності для кожного закладу позашкільної освіти. Наприклад, атестація у ЦТ «Шевченківець» відіграє основну роль у становленні творчого колективу професіоналів і розвитку його інноваційного потенціалу. Атестація починається з видання наказу «Про створення атестаційної комісії», до складу якої залучаються найбільш висококваліфіковані педагоги, працівники управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації. У ході проведення атестації, яка відбувається згідно з планом, відвідуються заняття, проводяться співбесіди з педагогічними працівниками, які атестуються. Вивчення діяльності педагогів здійснюється за такими напрямками:

- реалізація форм, методів і засобів освітнього процесу, виходячи з тих завдань, що стоять перед закладом позашкільної освіти;
- розроблення і впровадження нових підходів до навчання, виховання і розвитку вихованців (учнів), слухачів;
- здійснення педагогом постійного самоаналізу і самооцінювання праці;
- науково-дослідницька діяльність.

За період атестації в Центрі творчості, як правило, проводиться 5 засідань атестаційної комісії (I – організаційне, II, III, IV, V – робочі, згідно з графіком) згідно планів роботи.

Атестація і творчі звіти, як інноваційна форма самопрезентації та самоаналізу працівником результатів діяльності, надають можливість отримати повну інформацію про: демонстраційні відкриті заняття, виховні заходи; участь у засіданнях педради, психолого-педагогічних семінарах, семінарах-практикумах, круглих столах, науково-практичних конференціях; роботу педагога з оформлення робочого місця і кабінету та з документацією, що регулює освітній процес ЗПО; виявити проблеми, над якими працює педагогічний працівник, який атестується, і ставлення до відвідування вихованцями занять, стиль стосунків із ними та їхніми батьками. Наприклад, по завершенню атестації в ЦТ «Шевченківець» та подачі необхідних матеріалів із клопотанням відбувається встановлення або підтвердження

кваліфікаційної категорії «спеціаліст» (відповідної категорії), присвоєння педагогічних звань «керівник гуртка-методист», «педагог-організатор – методист» і нагородження педагогічних працівників на основі високих результатів діяльності і довідки-подання Почесними Грамотами управління освіти Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації, Департаменту освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської Ради (Київської міської державної адміністрації), Міністерства освіти і науки України, Почесним Знаком «Відмінник освіти України».

На початок 2017/2018 н. р. Почесним Знаком «Відмінник освіти України» нагороджено 16 (13,7 %) педагогічних працівників, Почесним Знаком «Відмінник столичної освіти» – 1 (0,9 %) педагог, педагогічне звання «Керівник гуртка-методист» мають 15 (12,8 %) працівників, Грамотами МОН відзначено 5 (4,3 %) педагогів, Грамотами Департаменту освіти і науки КМДА – 32 (27,4 %), Нагрудним знаком МОН України «Софія Русова» нагороджено 2 (1,7 %) педагоги, Відзнакою Президента України «20 років незалежності України» – 1 (0,85 %) педагог, Подяками Голови ШРДА – 13 (11,1 %) педагогів, Подяками Голови КМДА – 6 (5,1 %) педагогів. Почесні звання «Народний артист України» має 1 (0,85 %) педагог, «Заслужений артист України» – 1 (0,85 %) педагог, «Заслужений працівник освіти України» – 1 (0,85 %) педагогічний працівник, «Заслужений працівник культури України» – 1 (0,85 %) педагог, «Народний художник України» – 1 (0,85%) педагогічний працівник. Членами Національної Спілки художників України є 2 (1,7 %) педагога. Крім того, педагогічні працівники ЦТ мають ще спортивні звання: «Чемпіон Світу з фехтування» – 1 (0,85 %) педагог, «Чемпіон України з фехтування» – 1 (0,85 %) педагог, «Майстер спорту СРСР» – 4 (3,4 %) педагога, «Майстер спорту України» – 3 (2,6 %) педагога.

Подано аналіз кадрового забезпечення позашкільної освіти України, міста Києва та Центру творчості «Шевченківець» м. Києва, як експериментального закладу освіти всеукраїнського рівня, за показниками: віковий склад, категорії та освітньо-кваліфікаційний рівень педагогічних працівників, досвідченість колективу, педагогічні звання та відзнаки, стаж роботи, гендерна ознака.

Аналіз вивчення практики ЗПО надає змогу зробити висновок, що якісне кадрове забезпечення, новий тип керівника-лідера і педагоги-дослідники, як креативні професіонали-інноватори та їхня готовність працювати в дослідно-експериментальному режимі спроможні забезпечити усебічний розвиток особистості, формування громадянина-патріота, гуманного новатора і креативного творця, та сприятимуть новаційному типу розвитку ЗПО за сприятливих умов.

На основі аналізу статистичних даних зроблено висновки про: зменшення кількості основних працівників в ЗПО і збільшення частки сумісників; тенденційне збільшення кількості спеціалістів упродовж 2005-2017 рр. з повною вищою освітою, що підтверджує необхідність продовження підвищення якісного кадрового забезпечення у системі позашкільної освіти і ЗПО задля рівного доступу до якісної позашкільної освіти, створення умов для розвитку здібностей та обдарувань вихованців (учнів) і слухачів, саморозвитку і самореалізації особистостей, їх моральних якостей.

Список використаних джерел:

1. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. *Психология управления*. Харьков: Фортуна-пресс, 2012. 464 с.
2. Биковська О. Педагогіка позашкільної освіти як субдисципліна педагогіки / О. Биковська. *Рідна школа*. 2016. № 11–12. С. 48–53.
3. Биковська О. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2012. № 2. С. 24–29.
4. Васьківський В. Система роботи з талановитими та обдарованими дітьми в умовах позашкільного закладу. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2009. № 5. С. 80–84.
5. Вербицький В. Модернізація позашкільної освіти України : орієнтир на Болонський процес. *Рідна школа*. 2012. № 4–5. С. 59–63.
6. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала : монография. Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002. 250 с.
7. Калініна Л.М. Стратегія інноваційного розвитку позашкільного навчального закладу. *Директор школи, ліцею, гімназії: наук.-практ. журн. для керівників закладів освіти*. 2012. № 2. С. 76–82.
8. Маслов Е.В. Управление персоналом предприятия : учебное пособие / под ред. П.В. Шеметова. М. : ИНФРА-М; Новосибирск: НГАЭиУ, 2000. 312 с.
9. Матеріали Державної служби якості освіти України, Моніторинг системи освіти 2016, презентація. URL: <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/diialnist/168-diialnist/monitorynh-systemy-osvity/monitorynh-systemy-osvity-2016/194-monitorynh-systemy-osvity-2016>.
10. Мосякова І.Ю. Позашкільна освіта – особливо цінний тип освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2007. № 2. С. 38.
11. Мосякова І.Ю. Сутність і структура поняття «стратегія розвитку закладу позашкільної освіти». *Вісник Черкаського університету : Педагогічні науки*. 2018. № 3. С. 135–144.
12. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с. Бібліогр.: с. 21. (До 25-річчя незалежності України).